

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพโดยเน้นการศึกษาในหลาย ๆ ด้านด้วยกันรวมทั้งความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน และ (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ 2544: 3)

การจัดการศึกษาด้านศิลปะสาขาทัศนศิลป์มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ ช่วยแนะแนวทางในการแสดงออกและช่วยสร้างสรรค์สังคมอันเป็นพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม และแสดงถึงความเจริญของสังคมมนุษย์ รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนจะเน้นที่การค้นคว้าและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความชำนาญและรู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

ในปัจจุบันการศึกษาด้านศิลปะสาขาทัศนศิลป์ต้องการให้เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เกิดการพัฒนาด้านบุคลิกภาพและสร้างคุณภาพของงานได้ตามวุฒิภาวะ มีการพัฒนาด้านศิลปะตามขั้นตอน ให้นักเรียนได้แสดงออกด้วยการฝึกปฏิบัติ โดยใช้สื่อวัสดุต่าง ๆ อันเป็นธรรมชาติของการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์ รู้จักการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนและให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง นักเรียนได้ทำงานทัศนศิลป์ตามความต้องการ ความถนัดของตนเอง (อภิญญาพร คงพัฒน์ 2545) การที่จะให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านทัศนศิลป์ทั้งด้านความรู้ และทักษะฝีมือ โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพและความสนใจ จึงจำเป็นที่ต้องมีแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งหากจัดตั้งขึ้นแล้วจะช่วยให้ นักเรียนมีคุณภาพ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เชื่อมั่นตนเอง แสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถ

ค้นพบศักยภาพของตนเอง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือใช้ประกอบอาชีพทางศิลปะ (กรมวิชาการ 2540: 2)

1.1 สภาพที่พึงประสงค์

การศึกษาศิลปะสาขาทัศนศิลป์เป็นวิชาที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะในการปฏิบัติงาน กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญหน้ากับสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเฉพาะการศึกษาศิลปะในสาขาทัศนศิลป์ ได้แก่ วาดเส้น จิตรกรรม ประติมากรรม และ ภาพพิมพ์ ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่มีความสำคัญที่นักเรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอยู่เสมอ ครูผู้สอนก็จะเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนนักเรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2544: 21)

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จะเป็นแหล่งการศึกษาอีก รูปแบบหนึ่งที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมโดยการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม นักเรียนจะรู้จักการทำงาน มีความรับผิดชอบ และรู้จักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การนำเอาแนวคิดกรมทางการศึกษาในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองมาใช้ในการเรียนการสอนทัศนศิลป์ นับเป็นการกระจายโอกาสในการศึกษา ที่นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย การปฏิบัติงานจึงแตกต่างกัน ซึ่งนักเรียนสามารถที่จะเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง จากการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจะเป็นการฝึกให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต ช่างคิด และเป็นนักปฏิบัติที่มีความสามารถ ครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมของการเรียนให้มีความเหมาะสมและพร้อมไปด้วยวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้มีความเพียรพยายาม มีความอดทน ส่งเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนได้มีโอกาสดูผลงานออกมามากยิ่งขึ้นและ ศูนย์การเรียนรู้ยังเป็นแหล่งให้บริการกับชุมชนก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2540: 10-12)

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองด้านทัศนศิลป์ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของรูปแบบการสอน การสอนศิลปะสาขาทัศนศิลป์นั้นเป็นวิชาที่ต้องใช้ทักษะฝีมือ นักเรียนมีโอกาสในการปฏิบัติงานมากเพียงใดก็จะเกิดทักษะมากขึ้นเท่านั้น ศูนย์การเรียนรู้มีรูปแบบที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระและได้ตัดสินใจด้วยตนเองหรือเลือกสถานที่ในการศึกษา

ค้นคว้าและปฏิบัติงานเอง มีความพร้อมของสื่อประเภทต่าง ๆ การจัดพื้นที่ให้สอยเพื่อเพิ่มความสะดวกในการเคลื่อนที่ มีวัสดุอุปกรณ์ที่พร้อมสำหรับปฏิบัติงานจะช่วยให้ นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้นและนักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามเวลาที่ต้องการ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2539: 8)

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดที่ส่งเสริมให้บุคคลมีอิสระในการแสวงหาความรู้ โดยอาศัยระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตามความจำเป็นด้วยสื่อต่าง ๆ นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะเลือกเรียนจากสิ่งใด เวลาใดมากน้อยเท่าใด ผู้วิจัยจึงนำหลักการดังกล่าวมาใช้ในการสร้างศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อแก้ปัญหาให้กับการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1: ทศนศิลป์

1.2 สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

การจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบที่ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและสาธิตทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย การจัดที่นั่งเรียนเรียงเป็นแถวหน้ากระดานเป็นสาเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนี้ ครูผู้สอนวิชาศิลปะยังมีการะหน้าที่ในงานสอนมาก และยังต้องตอบสนองความต้องการของหน่วยงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ (พัชรินทร์ สงวนไพโรจน์ 2539: 30)

การศึกษาด้านศิลปะในโรงเรียนมัธยมศึกษาปัจจุบัน บางโรงเรียนจะมีอาคารเรียนหรือห้องปฏิบัติการโดยเฉพาะ แต่ยังประสบปัญหาในเรื่องการออกแบบ การจัดระบบการจัดวางภายใน และบางโรงเรียนยังมีห้องปฏิบัติการไม่เพียงพอหรือไม่มีห้องปฏิบัติการด้านศิลปะโดยตรง ต้องอาศัยห้องเรียนปกติแทน ทำให้การจัดประสบการณ์ทางศิลปะแก่นักเรียนขาดประสิทธิภาพ (พัชรินทร์ สงวนไพโรจน์ 2539: 30) ซึ่งห้องเรียนปกตินั้นมีสภาพแวดล้อม โต๊ะเรียน ที่ไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานด้านศิลปะ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีปัญหา แม้ว่าในบางโรงเรียนจะมีห้องปฏิบัติการด้านศิลปะก็ยังคงประสบปัญหาในด้านอื่น ๆ เช่น จำนวนห้องปฏิบัติการมีไม่เพียงพอ กับความต้องการ มีขนาดเล็ก ขาดวัสดุหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานซึ่งวัสดุอุปกรณ์นั้นมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจได้เป็นอย่างดีและเป็นตัวเร่งกระตุ้นให้การแสดงออกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การเรียนศิลปะในห้องเรียนเป็นภาระในการแก้ปัญหาของครูในการหาสิ่งทดแทนหรือหลีกเลี่ยงกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะบางอย่าง ทำให้จำกัดการแสดงออกทางศิลปะ จำนวนวัสดุอุปกรณ์การสอนมีจำกัดไม่เพียงพอ กับความต้องการของครู มีราคาแพง สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อการสอน (สมาน บุญสันและคณะ 2533:34) นอกจากนี้ ห้องปฏิบัติการส่วนใหญ่ขาดแคลน

ก้อนน้ำ อ่างน้ำ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานศิลปะสาขาทัศนศิลป์ทุกประเภท ชั้นวางงาน และตู้เก็บงานศิลปะ ที่ควรมีการจัดวางให้เหมาะสมจะช่วยสร้างความสะดวกให้กับนักเรียน

ด้านสื่อการสอนครูผู้สอนยังขาดแคลนสื่อประเภทคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพ ข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องขยายเสียง โดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ ข้ามศีรษะที่ค่อนข้างขาดแคลน (พัชรินทร์ สงวนไพโรจน์ 2539: 45) ซึ่งสื่อการสอนประเภทเครื่องฉาย มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะเป็นอย่างมาก

แม้ว่ากรมสามัญศึกษาจะมีนโยบายให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชา ศิลปะสาระที่ 1: ทัศนศิลป์และศูนย์วิชาการหมวดขึ้นมา แต่การจัดตั้งศูนย์นี้ก็ไม่ได้ครอบคลุมในทุก โรงเรียนหรือทุกหมวดวิชา และการดำเนินงานก็ไม่ได้มุ่งที่การให้การศึกษาแก่นักเรียน แต่จะเน้น ไปที่การแก้ปัญหาให้กับครูผู้สอน ศูนย์ศิลปะมักจะเป็นในลักษณะศูนย์วิชาการที่ประกอบไปด้วย เอกสาร ตำรา และหนังสือมากกว่าที่จะเป็นศูนย์ให้นักเรียนได้เข้ามาเผชิญกับประสบการณ์จริง

1.3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

สภาพปัญหาของการเรียนการสอนศิลปะสาขาทัศนศิลป์โดยเฉพาะการฝึกทักษะ ปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ เนื่องจากโรงเรียนมัธยมบางแห่งไม่มีห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการด้าน ทัศนศิลป์โดยเฉพาะ สอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตร วรตบางกูร (2530) พบว่า ในโรงเรียน มัธยมขนาดกลางและขนาดเล็กมักจะขาดแคลนเกือบทุกด้านนับตั้งแต่บุคลากร อาคารเรียน ห้องปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เมื่อโรงเรียนขาดความพร้อมในเรื่องเหล่านี้แล้ว กระบวนการเรียนการสอนก็จะมีปัญหาหลายอย่างตามมา สภาพแวดล้อมของห้องเรียน ห้องปฏิบัติการด้านศิลปะยังไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานและขาดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นผลให้นักเรียนมีปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้นักเรียนขาดความ กระตือรือร้นในการเรียน สอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนวิชา ศิลปะศึกษานั้น นอกจากความพร้อมในตัวบุคคลแล้ว ยังต้องมีความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้เป็นสื่อในการแสดงออก และพร้อมด้วยสื่อการเรียนการสอนอีกด้วย

ไม่มีแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าด้านทัศนศิลป์โดยเฉพาะ ทำให้การ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หรือการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ สอดคล้องกับ อภิรัฐพล คงพัฒน์ (2445) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรส่งเสริมการแสวงหาความรู้ เพิ่มเติมที่ได้มาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นอกห้องเรียน และให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานศิลปะตามความต้องการ ความถนัด ความสนใจของตนเอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และวุฒิภาวะ

1.4 ความพยายามในการแก้ปัญหา

1.4.1 *กรมสามัญศึกษา* ได้มีนโยบายในการจัดตั้งศูนย์การเรียนตามโรงเรียนต่างๆ โดยใช้ชื่อว่า "ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน" และให้จัดห้องสมุดรายวิชา ศูนย์การเรียนวิชาห้องเรียนรายวิชาโดยเรียกว่า "ศูนย์วิชาการหมวด" แต่การจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวมุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาให้กับครูผู้สอนมากกว่า ศูนย์ส่วนใหญ่จะเป็นศูนย์วิชาการที่ประกอบด้วยเอกสาร ตำรา และหนังสือซึ่งยังไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาทัศนศิลป์ที่เน้นด้านทักษะการปฏิบัติมากกว่าความรู้ความจำ (สรกิจ โสภิตกุล 2537: 57)

1.4.2 *ความพยายามของหน่วยงานอื่น ๆ* ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็มองเห็นความสำคัญของการศึกษาศิลปะที่จะช่วยในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา จึงมีหลายองค์กรที่ได้จัดตั้งแหล่งศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะเพื่อให้นักเรียนและผู้สนใจได้เข้าศึกษาและหาประสบการณ์เพิ่มเติมตามความสนใจ ซึ่งมักจะจัดตั้งในรูปแบบของหอศิลป์ เช่น หอศิลป์ที่ระศรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์แห่งชาติถนนเจ้าฟ้า หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร และศูนย์ศิลปะสิรินธร เป็นต้น ซึ่งหอศิลป์เหล่านี้มีการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือ (1) การจัดนิทรรศการ (2) การรวบรวมข้อมูลทางศิลปะ (3) การเผยแพร่ความรู้ทางศิลปะ และ (4) การจัดอบรม (สรกิจ โสภิตกุล 2537: 57-56) มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ทั้งที่เป็นของรัฐและของเอกชนและทั้งที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครหรืออยู่ในภูมิภาคอื่นได้จัดการศึกษาด้านศิลปะเพิ่มมากขึ้น สถาบันการศึกษาเหล่านี้ต่างก็มีบทบาทสำคัญในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาวิชาการศิลปะทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตลอดจนการหาแนวทางพัฒนาความคิด จิตใจของมนุษย์ในด้านสุนทรียภาพและวัฒนธรรมของชาติ (น. ณ ปากน้ำ 2536)

แม้แต่ในคอมพิวเตอร์ก็มีสาระเกี่ยวกับศิลปะสาขาทัศนศิลป์ เช่น art4ucenter.com หรือ Art Center Silpakorn University เป็นต้น ซึ่งเป็นการให้ความรู้ ข่าวสาร และสอนศิลปะอย่างง่าย ๆ แต่ข้อมูลบางอย่างไม่ค่อยสมบูรณ์มีรายละเอียดน้อย

จะเห็นได้ว่ามีความพยายามที่จะสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสาขาศิลปะทัศนศิลป์ ในหลายๆ รูปแบบ แต่ก็ยังเป็นเพียงการให้นักเรียนได้พบ ได้เห็น หรือได้สัมผัสด้วยสายตาเท่านั้น นักเรียนไม่ได้ลงมือปฏิบัติหรือสร้างสรรค์ผลงานด้วยฝีมือและความสามารถของตนเอง

1.5 แนวทางที่ผู้วิจัยคิดจะดำเนินการวิจัย

ศูนย์การเรียนด้วยตนเองด้านศิลปะสาขาศิลปะทัศนศิลป์จะช่วยให้ นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถด้านศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการด้านศิลปะอย่างอิสระตามความถนัดและความสนใจของตนเอง และยังช่วยแก้ปัญหาความน่าเบื่อจากการเรียนโดยฟังจาก

ครูผู้สอนเพียงทางเดียว หรือการใช้สื่อการสอนในรูปแบบเดิม ๆ ที่ไม่น่าสนใจไม่กระตุ้นให้นักเรียน เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้

ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองด้านศิลปะสาขาทัศนศิลป์ และเพื่อให้มาซึ่งระบบนี้จึงทำการศึกษารอบความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ แสดงความคิดเห็นและสรุปเป็นแนวทางในการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองด้านศิลปะสาขา ทัศนศิลป์ และศูนย์การเรียนดังกล่าวได้ผ่านการประเมินรับรองสามารถนำไปใช้ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนาแบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร

2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู/อาจารย์ และนักเรียน เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร

2.2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

2.2.3 เพื่อสร้างแบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร มี 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ประชากรที่เป็นผู้บริหาร ครู/อาจารย์และ นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 118 โรงเรียน จำนวน 236,000 คน และ (2) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และสื่อสารการศึกษา 10 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ 10 คน

3.2.2 **กลุ่มตัวอย่าง** มี 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 40 คน ครูผู้สอนทัศนศิลป์ จำนวน 24 คน และนักเรียน จำนวน 480 คน รวมทั้งหมด 552 คน และ (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา 10 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านทัศนศิลป์ 10 คน รวมทั้งหมด 20 คน

3.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (2) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู/อาจารย์ และนักเรียน (3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และ (4) แบบประเมินรับรองต้นแบบชิ้นงานจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 **ศูนย์การเรียนรู้** หมายถึง สถานที่ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะสาขาทัศนศิลป์ ประกอบด้วย ปรัชญา ปณิธาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ นโยบาย พันธกิจ โครงสร้างการจัดหน่วยงาน โครงสร้างการจัดศูนย์การเรียนรู้ย่อย บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน การจัดพื้นที่ภายในอาคาร เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก และงบประมาณ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ย่อยจำนวน 4 ศูนย์ คือ ศูนย์สารสนเทศทัศนศิลป์ ศูนย์สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ศูนย์สืบสานงานทัศนศิลป์ไทย และศูนย์เสริมสร้างอาชีพทัศนศิลป์ ให้บริการแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

4.2 **แบบจำลอง** หมายถึง ภาพจำลองที่นำมาเทียบเหมือนกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเกี่ยวกับทัศนศิลป์ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะของสถานที่ รูปแบบโครงสร้างของตัวอาคาร และตำแหน่งที่ตั้งของส่วนต่าง ๆ ภายในอาคาร ระบบการบริหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา

4.3 **ทัศนศิลป์** หมายถึง ผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ สามารถรับรู้ถึงความงามและเรื่องราวได้ด้วยสายตา ได้แก่ การวาดภาพ การเขียนภาพจิตรกรรม การสร้างงานประติมากรรม และภาพพิมพ์

4.4 **เทคนิคเดลฟาย** หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จำนวน 10 คน และด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะ สาขาทัศนศิลป์ จำนวน 10 คน โดยใช้การรวบรวมข้อมูล

ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 และรอบที่ 2 ได้รับแบบสอบถาม
คืนมา 20 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนแบบสอบถามในรอบที่ 3 ได้รับแบบสอบถามคืนมา
17 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.00

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้แบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
สามารถนำไปจัดตั้งในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม